

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

1. Ünite: Giriş: Edebiyat – Tarih İlişkisi

1. Konusunu insan ve onun yaşamından alan edebiyat ile tarih birbirinden ayırlamayacak iki alandır.
2. İnsanın yaşam serüveninin peşinden koşan bu iki tür gerçekliği anlatış biçimleri bakımından birbirinden ayrılırlar.
3. **Edebiyat**, gerçeği yeniden kurgulayarak aktarır ve gerçeği olduğu gibi aktarma çabası içine girmez.
4. **Tarih**, insanın serüvenini olabildiğince gerçeğe uygun bir şekilde anlatmaya çalışır.
5. **Edebiyat**, konuyu işleyiş açısından kendisine sınırlama getirmez ve olabildiğince geniş bir hayal dünyasına dayanan kurmaca bir yapıya bürünür.

Edebiyat, tarihi olayları farklı bir perspektifte değerlendirir. O günün şartlarına, dönem insanına, gelenek ve göreneklere, hayata bakış açısına göre farklı özellikler göstermeye devam eder. Tarihi bir olay birkaç tarihçi tarafından araştırıldığında genellikle bulgular aynıysa birbirine yakın sonuçlar ortaya çıkarır. Edebiyatta ise aynı olay farklı sanatçılar elinde bambaşka bir dünyaya dönüşebilir

Edebiyat, en çok olayların sonuçları çerçevesinde tarihten yararlanır. Geniş bir alana sahip olan tarihten, olayların insanlar üzerindeki etkilerine, yaşanmışlıklara, olayların toplumsal ve psikolojik etkilerine dikkat ederek olayları yeniden kurgulamaya çalışır.

Edebiyat ile tarih arasındaki ilişkide sınır yoktur. Son derece geniş bir konu alanına sahip olan tarih, edebiyat açısından bulunmaz bir nimet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı da edebiyat ile tarih iç içe geçmiş bilimler olup edebiyat tarihi anlayışını da ortaya çıkarmıştır.

Edebiyat – Din İlişkisi

Dinler, tarihin bütün dönemlerinde toplumsal yaşamı şekillendiren önemli olgulardan biridir. Bu açıdan dinin edebiyatta yer alması kaçınılmaz bir olaydır. Özellikle Türk edebiyatına baktığımızda ortaya çıkan ilk ürünler olan sagu, koşuk gibi türler dini törenlerde yapılan ritüeller vasıtasıyla oluşmuş nazım biçimleridir.

Dinin etkisi her dönemde edebiyatta önemli bir yer tutmuştur. Örneğin Türk edebiyatı **İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası** olarak ayrılmasının nedeni de din değişiminden kaynaklanmaktadır. İslamiyet sonrası Türk şiirinde görülen Tasavvuf edebiyatı kaynağını dinden alan bir anlayışı ortaya çıkarmıştır.

Din, konu itibarıyla de edebiyat için zengin bir içerik oluşturmaktadır. Şairlerin dünya ve ahiret inançları, Allah aşkı, Peygamber sevgisi, toplumda dini kaidelerin öğrenilmesi, dini açıdan getirilen kurallar edebiyat için bir kaynak oluşturmıştır. Bundan dolayı da din ile edebiyat iç içe geçmiş iki önemli alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Edebiyatında Dönemler

Türk edebiyatı dönemlere ayrılırken birçok özellik göz önüne alınarak bu ayırım yapılmıştır. Özellikle toplumları derinden etkileyen siyasi, sosyal ve dini olaylarla birlikte değişen yaşam biçimleri edebi hayatın da yeniden şekillenmesini sağlamıştır.

Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında tam olarak bir ortaklık olmasa da genel kanı olarak Mehmet Fuat Köprülü tarafından ortaya konan çalışmadır. Köprülü Türk edebiyatını üç büyük döneme ayırır. Bu dönemlerin oluşmasında da din değişimini ve Batı'ya yönelişi ön plana alır. İşte, Türk edebiyatının bu etkilerle oluşmuş dönemleri şöyledir:

A. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

B. İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı

C. Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı

Bu ayırmda da görüldüğü gibi Türk edebiyatı **İslamiyetle tanışması** ve **Batı'ya yönelmesi** neticesinde büyük bir değişim yaşamış ve edebi anlayışında da farklılığa gitmiştir.

A. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

1. Sözlü Edebiyat Ürünleri

Bu dönem ürünleri genellikle dini törenlerde ortaya çıkan türlerdir. **Kam, baksı, şaman veya oyun** adı verilen **ozanlar** tarafından söylenen bu ürünler anonim olarak gelişme göstermiş türlerdir.

Bu dönemde; **sav (atasözü), sagu (ağıt), koşuk ve destanlar** sözlü edebiyat ürünleri içerisinde yer alır.

Sözlü Dönemin Özellikleri

1. Daha çok aşk, doğa ve ölüm temasının işlendiği bu ürünler dini törenlerden doğmuştur.
2. Sözlü ürünler milli çalgımız olan kopuz eşliğinde söylenen şiiirlerdir.
3. Milli ölçümüz olan hece ölçüsüyle yazılmışlardır.
4. Nazım birimi dörtlük olup dizelerde genellikle yarık uyak kullanılmıştır.
5. Öz Türkçe kullanılmış, yabancı dillerden alınan sözcük sayısı sınırlıdır.

2. Yazılı Edebiyat Ürünleri

Yazılı edebiyatın başlangıcı Kök Türk (Orhun) Yazıtlarına dayanır. Orhun Yazıtları ile birlikte Uygur metinleri de İslamiyet öncesi yazılı edebiyat ürünleri içerisinde yer almaktadır.

Kök Türk (Orhun) Yazıtları

- Türk edebiyatının bilinen ilk yazılı kaynaklarıdır.
- 38 harften oluşan bu metinler II. Kök Türk devleti döneminde yazılmıştır.
- Ayrıca bu metinler Türk adının geçtiği ilk metinlerdir.

- **Hitabet (nutuk)** türünün de ilk örnekleri sayılan bu metinlerde Çinlilere karşı bağımsızlık savaşı veren Kök Türklerin içte ve dışta verdikleri mücadeleler son derece etkili bir şekilde yazıya geçirilmiştir.
- Son derece gelişmiş bir alfabe ve dil bilgisi kurallarına göre yazılan bu metinler ilk kez **Prof. William Thomsen** ve Radloff tarafından okunmuştur.

Orhun Yazıtları üç dikili taştan oluşmaktadır.

1. Bilge Tonyukuk Yazıtı: Daha çok Çinlilerle yapılan savaşların anlatıldığı bu yazıt Vezir Tonyukuk tarafından yazılmıştır.

2. Kül Tigin Yazıtı: Bilge Kağan tarafından Yolluğ Tigin'e yazdırılmıştır. Kök Türk hakanı Bilge Kağan, kardeşi Kül Tigin'in ölümü üzerine bu yazıtı yazdırmıştır. Bu yazıtta da daha çok dönemin olaylarından bahsedilmektedir.

3. Bilge Kağan Yazıtı: Bilge Kağan'ın ölümü üzerine yazılan bir abidedir. Dönemin siyasi ve sosyal olaylarının dile getirildiği bu yazıtta Bilge Kağan'ın ağzından ulusa sesleniş vardır. Ülkesinin mücadelesi ve gelecek nesillere iyi dilek ve temennilerden söz eder.

Uygur Dönemi Metinleri

- II. Kök Türk Devleti yıkıldıktan sonra kurulan devletlerden biri olan Uygur Devleti, **yerleşik yaşama geçen ilk Türk devletidir**.
- Turfan yöresinde yapılan kazılarda ortaya çıkan bu dönem metinleri genellikle **Mani** ve **Buda** dininin esaslarını anlatan metinlerdir.
- Bu metinler 14 harfli Uygur alfabesiyle yazılmıştır.
- Bu dönemdeki metinlerin kâğıda yazılması Uygurların kitap basma tekniğini öğrendiklerini de göstermektedir.
- Ayrıca "**kökünç**" adı verilen ilkel bir tiyatro eserine de sahip olan Uygurlar yazılı kaynaklar açısından önemli eserler bırakmışlardır.

B. İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı

Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı

- 751 yılında bugünkü Kırgızistan sınırları içindeki Abbasîler ile Çinliler arasında yapılan Talas Savaşında Abbasilerin yanında yer alan Karluk Türkleri İslamiyet'le tanışan Türk topluluklarından biridir.
- Bu savaştan sonra İslamiyet'le tanışan Türkler, 10. yüzyılda topluluklar halinde Müslümanlığı kabul etmeye başlamışlardır.
- Özellikle 950 yılında İslamiyet'i kabul eden **Karahanlılar**, İslam dininin etkisiyle eserler kaleme almaya başlamışlardır.
- Bu dönem İslamiyet öncesi ile İslami Dönem Türk edebiyatı arasında bir köprü vazifesi gördüğü için bu döneme "**Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı**" denilmiştir.
- **Kutadgu Bilig, Divân-ı Lugati't Türk, Atabetü'l Hakayık ve Divân-ı Hikmet** Geçiş Dönemi Türk Edebiyatının ilk ürünleri olarak bilinmektedir.

Türk Halk Şiirinin Özellikleri

1. Türk edebiyatında aralıksız devam eden ve günümüze kadar ulaşan bir edebiyattır.
2. İslamiyet öncesi sözlü dönemin devamı niteliği taşır.
3. Halk içinde yetişmiş ozanların icra ettiği bir edebiyattır.
4. Sade bir dilin kullanıldığı şiirlerde hece ölçüsü kullanılmıştır.
5. Şiirlerin nazım birimi dörtlük olup yarım uyak kullanılmıştır.
6. İçerik olarak halkın her türlü duygusal tepkimeleri şiirlerde ele alınmıştır.
7. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı, Anonim Halk Edebiyatı ve Dini-Tasavvufi Halk Edebiyatı olmak üzere üçe ayrılmıştır.

a) Âşık Tarzı Halk Edebiyatı:

Koşma, Semai, Varsağı, Destan

b) Anonim Halk Edebiyatı:

Mani, Ninni, Türkü, Ağıt

c) Dini-Tasavvufi Halk Edebiyatı:

İlahi, Nefes, Deme, Nutuk, Devriye, Şathiye

Divan Şiirinin Özellikleri

- 13. yüzyıl ve 19. Yüzyıllar arasında etkili olan bir dönemdir.
- Şairlerin "**divan**" adı verilen kitapta şiirlerini topladıkları için bu edebiyata bu isim verilmiştir.
- Söz sanatları ile Arapça ve Farsça sözcüklerle yüklü son derece ağır bir dil kullanılmıştır.
- Tam ve zengin uyak kullanılmış, içerikten çok şekil önemsenmiştir.
- Beşeri ve ilahi aşk, kadın, övgü, ahlak ve tasavvuf en çok işlenen konular arasındadır.
- Mazmun adı verilen kalıplaşmış sözcüklerin çok kullanıldığı bu şiir anlayışında Arap alfabesi etkili olmuştur.

C. Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı

- 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile başlayan Batı'ya açılma fikri giderek yaygınlık kazanmıştır.
- Bu dönemde Avrupa'ya giden sanatçılar oradaki yenilikçi edebiyat anlayışlarını işlemeye başlamışlardır.
- Bu dönemde özellikle Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ahmet Mithat Efendi Batı etkisindeki Türk edebiyatının gelişmesinde büyük katkı sağlamışlardır.

1. Tanzimat Edebiyatı

1860 yılında Şinasi ve Agâh Efendi'nin birlikte çıkardıkları ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasıyla başlayan döneme **Tanzimat Edebiyatı** denir.

- Bu dönem edebiyatımızda Batılı tarzda eserlerin kaleme alındığı ilk dönemdir.
- Teknik açıdan kusurlu eserler kaleme alınmıştır.
- Sade bir dil anlayışı benimsemeye çalışsalar da başarılı olamamışlardır.
- Divan edebiyatındaki parça güzelliğini yıkmış, konu bütünlüğünü önemsemişlerdir.
- 1. Dönem ve 2. Dönem olmak üzere ikiye ayrılır.

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

2. Servetifünun Edebiyatı

- Divan edebiyatını yıkıp yönünü tam anlamıyla Batı'ya çeviren topluluktur.
- "Sanat, sanat içindir." İlkesine bağlı kalmış, eserlerinde son derece kapalı, anlaşılmas bir dil kullanmışlardır.
- Şiirde ilk defa konu bütünlüğü sağlamışlardır.
- Divan şiirindeki aruz kalıplarını yıkarak yenilikçi bir aruz oluşturdular.
- II. Abdülhamit Dönemindeki İstibdat yönetiminden kaynaklı bireyci bir şiir anlayışı benimsediler.

3. Fecriati Edebiyatı

- Servetifünun edebiyatının devamı olup Fransız edebiyatını örnek aldılar.
- Sanatta yenilik yapmak için ortaya çıkmış, ancak hiçbir şey yapamadan dağılmışlardır.
- Şiirlerinde aşk ve tabiat konularını ağır ve süslü bir dille işlemişlerdir.
- Türk edebiyatında **ilk beyanname** (bildiri) yayımlayan topluluktur.

4. Milli Edebiyat

- Unutulan Anadolu ve Anadolu insanı bu önemde eserlerin konusu olarak ele alınmaya başlanmıştır.
- Milli konuların ele alınmaya başlandığı bu dönem milli değerlere özellikle de halk şiirine yönelmeyi sağlamıştır.
- "Toplum için sanat" anlayışı benimsenmiş olup Batı taklitçiliğinden kaçınılmıştır.
- Bu dönemde Ömer Seyfettin tarafından yayımlanan "**Yeni Lisan**" makalesi dönemin zihniyetine ışık tutmuştur.

5. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı

- Bu dönem sanatçıları çeşitlilik gösterir. Sanat anlayışları farklılık gösteren birçok sanatçı bulunmaktadır.
- Önceki dönemden de bu dönemde eser vermeye devam eden sanatçılar bulunmaktadır. Milli Edebiyat sanatçıları, Beş Hececiler, Mehmet Akif, Yahya Kemal, Hüseyin Rahmi gibi bağımsızlar bu dönemde de ser vermeye devam etmektedir.
- 1940'lı yıllarla birlikte şiirde ve düzyazıda yeni topluluklar ortaya çıkmış, bu topluluklarla

birlikte Türk edebiyatı kendi özüne kavuşmaya başlamıştır.

- Öz Türkçecilik anlayışının hâkim olduğu bu dönemde dil son derece sadedir.
- Anadolu, tüm güzellikleriyle ele alınmaya başlanmış, bunun yanında yoksul Anadolu insanı da tüm acılarıyla anlatılmaya çalışılmıştır.
- Farklı akımların etkisiyle toplumsal konular, bireysel konular ve metafizik konuları işlenmeye başlanmıştır.
- 1940'lı yıllardan sonra Garipçiler vasıtasıyla Türk şiirinde serbest şiir geleneği başlamıştır.
- Cumhuriyetle birlikte Batıdan alınan birçok türün de hızla geliştiği görülmektedir. Tiyatro, deneme, eleştiri, edebiyat tarihi gibi alanlarda son derece önemli eserler kaleme alınmıştır.
- **1 Kasım 1928** tarihinde **Latin alfabesinin** kabulüyle birlikte verilen eserlerin sayısı hızla artmıştır.

Cumhuriyet Döneminde Ele Alınan Konular:

- Toplumsal ve kültürel farklılıklar
- Ülke ve toplum sorunları
- Kurtuluş Savaşı
- Eski-yeni çatışması
- Kasaba insanının çelişkileri, Tarihi olaylar, Yanlış Batılılaşma

Agâh Sırrı Levend (1894 – 1978)

- Rodos'ta doğdu. Konya'da çıkarılan Babalık dergisinde yayımlanan ilk yazısı olan "**Hayatta Sa'y**" ile edebiyat hayatına giriş yaptı.
- 20 yaşından itibaren ölümüne kadar yazarlık ve yayımcılık yaşamını kesintisiz olarak sürdüren yazar özellikle inceleme ve araştırma alanında yaptığı çalışmalarla en önemli edebiyat araştırmacılarından biri oldu.

Bazı Eserleri: Edebiyat Tarihi Dersleri, Türk Edebiyatı Tarihi, Türkçülük ve Milli Edebiyat, Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler, Acılar (roman)

Türkçenin Tarihi Gelişimi

1. Eski Türkçe

- Kök Türk, Uygur ve Karahanlı dönemlerini içine alan bu dönem 8. yüzyıl ile 13. yüzyıllar arasında kullanılan bir Türkçedir.
- İlk yazılı belgeler olan Orhun Yazıtları ile Uygur Metinlerinin yer aldığı bu dönem, özellikle Karahanlılar Döneminde yazılı eserlerin yaygınlaşmasıyla önemli eserler verildiği dönemdir.
- Dil yapısı açısından son derece gelişmiş bir dil özelliği gösteren Eski Türkçe Döneminde Kök Türklerden kalan Orhun Abideleri, Uyguların oluşturduğu dini ve hukuki metinlerle beraber "Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı" adı verilen ve Kutadgu Bilig, Divân-ı Lügati't Türk, Atabetü'l Hakayık, Divan-ı Hikmet gibi önemli eserleri bünyesinde barındırmaktadır.

2. Orta Türkçe Dönemi

- Türklerin yeni yazı dilleri oluşturdukları bir dönemdir.
- Bu dönemde Türkler Anadolu'ya gelmeye başlamış, ayrıca Karadeniz'in kuzeyine ve batı kısmına doğru yönelmeye başlamışlardır.
- Bu dönem kendi arasında **Kuzey-Doğu Türkçesi** ve **Batı Türkçesi** olmak üzere ikiye ayrılır.

A) Kuzey-Doğu Türkçesi

- 13. yüzyıl ile 14. yüzyıllar arasında Hazar Denizi'nin kuzeyinde ve Orta Asya'da kullanılan bu Türkçe, Eski Türkçenin devamı olarak karşımıza çıkan bir dönemdir.
- Kendi içinde Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olmak üzere ikiye ayrılan bu dönem, özellikleri açısından Eski Türkçenin geliştirildiği ve korunduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

B) Batı Türkçesi

Oğuz Türklerinin kullandığı bir yazı dili olarak karşımıza çıkan Batı Türkçesi, 13. Yüzyıldan günümüze kadar aralıksız devam etmiştir. Eski Türkçeden sonra görülen iki kolundan biri olan

Batı Türkçesi, kendi arasında;

1. Eski Anadolu Türkçesi,
2. Osmanlı Türkçesi,
3. Türkiye Türkçesi olmak üzere üç döneme ayrılır.

Batı Türkçesi diğer dönemlere göre özellikle yazılı eserlerin çoğalması ve dilin gelişmesiyle daha çok yaygınlık göstermiştir.

1. Eski Anadolu Türkçesi (Eski Türkiye Türkçesi)

- 13. yüzyıl ile 16. yüzyıl arasında yaşamış olan bu dönem Batı Türkçesinin ilk dönemidir.
- Bu dönem Türkçesi Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devletinin ilk devresine kadar geçerliliğini devam ettirmiştir.

2. Osmanlı Türkçesi

- 14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Hazar'da Orta Avrupa'ya, Kırım'dan Afrika'ya ve dahi Osmanlı sınırları içerisinde son derece geniş bir sahaya yayılmıştır.
- Özellikle İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arapça ve Farsça dillerinden alınan birçok sözcük ve gramer yapısıyla yeniden şekillenen karma bir dil haline gelmiştir.
- Bu dönemdeki divan edebiyatı bu dilin şekillenmesiyle ortaya çıkmış bir edebiyattır.

3. Türkiye Türkçesi

- **11 Nisan 1911** tarihinde Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem tarafından Selanik'te yayımlanan "**Genç Kalemler**" dergisinde Ömer Seyfettin tarafından kaleme alınan "**Yeni Lisan**" makalesiyle bu dönem başlar.
- İstanbul Türkçesinin esas alındığı bu dönemde **Türkiye Türkçesi** giderek yaygınlaşmaya başlamış ve edebiyat dili olarak da kullanılmaya başlanmıştır.
- Halk tarafından bilinen yabancı sözcükler kullanılmaya devam etmiş; ancak halkın anlamadığı Arapça ve Farsça sözcüklerin yerine Türkçe sözcüklerin kullanılması yaygınlaştırılmıştır.
- Cumhuriyet'in ilanından sonra **1 Kasım 1928** tarihinde kullanılmaya başlanan Latin alfabesinin etkisiyle ve 1932 yılında kurulan **Türk Dili ve Tetkik Cemiyeti** (Türk Dil Kurumu) vasıtasıyla günümüze kadar gelişerek varlığını sürdürmüştür.

Türklerin Kullandığı Alfabeler

1. Kök Türk Alfabeti

- Türklerin kullandığı ilk alfabetidir.
- 31'i ünsüz, 3'ü çift ünsüz ve her biri iki ünlüye karşılık gelen 4 ünlü harfle birlikte 38 harften oluşur.
- İlk yazılı belgelerimiz olan **Orhun Yazıtları** bu alfabeyle yazılmıştır.
- Bu alfabe Arapçada olduğu gibi sağdan sola doğru yazılmaktadır.

2. Uygur Alfabeti

- Uygurlar yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- Yerleşik hayata geçmeleri din değişikliğine de neden olmuştur.
- **Soğd** alfabetinden etkilenerek oluşturulan bu alfabe 3'ü ünlü, 11'i ünsüz olmak üzere 14 harften oluşur.
- Bu alfabe 9. yüzyılda **Koço Uygur Kağanlığı** tarafından kullanılmıştır.
- Yaklaşık bin yıl kullanılan bu alfabe **din** temeline dayanır.
- **Yusuf Has Hacıp** tarafından yazılan **Kutadgu Bilig** eserinin nüshalarından biri bu alfabeyle yazılmıştır.

3. Arap Alfabeti

- **İslamiyet**'in kabulüyle birlikte yaygınlık kazanmaya başlayan bir alfabetir.
- Özellikle dini kavramların Türkçedeki telaffuzunun ve doğru yazılışının zor olması, bu alfabenin yaygınlık kazanmasını sağlamıştır.
- Bu alfabe **28** harften oluşmaktadır. Daha sonra Türkçede yer alan ç, p ve j harflerinin eklenmesiyle 31 harfe çıkarılmıştır.
- **Sağdan sola** doğru yazılan bir alfabetir.
- Türkçedeki "a,e" sesleri elif, "ı, i" sesleri ye ve o, ö, u, ü sesleri de vav harfiyle gösterilmiştir.
- **1 Kasım 1928** tarihinde kullanılmaya başlanan Latin alfabetine kadar kullanılmıştır.

4. Kiril Alfabeti

- Rusya topraklarında yaşayan Türkler tarafından kullanılmıştır.
- Rusların baskılarıyla oluşturulmuş bir dildir. Ruslar Türklerin birlik olmasını engellemek amacıyla alfabe yasağı getirerek bu alfabeyle yaygınlaştırmaya çalışmıştır.
- **En çok sesli harfi** barındıran bu alfabe 38 harften oluşmuş ve bu harflerin 11'i sesli olarak kullanılmıştır.
- Soldan sağa doğru okunan bir alfabetir.
- Bugün **Orta Asya Türkleri** arasında kullanılmaya devam eden bir alfabetir.

6. Latin Alfabeti

- Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleştirilen harf inkılabıyla yürürlüğe girmiştir.
- **1 Kasım 1928** tarihinde Atatürk tarafından ilk kez Kastamonu'da kullanılmıştır.
- 21 ünsüz, 8 ünlü harften oluşur.
- **Soldan sağa** doğru yazılan bu alfabeyle telaffuz sorunu ortadan kaldırılmıştır.